

1 Įrodinėjimo pareiga

Tam, kad teismas pripažintų tam tikrą teisę, būtina pateikti nurodytų faktinių aplinkybių įrodymų. Tam reikia atlikti procesinius veiksmus, kurių eiga ir terminai reglamentuoti.

Bylos šalis privalo įrodyti faktines aplinkybes, kurias yra nurodžiusios ir kuriomis grindžia savo reikalavimus. Todėl ieškovas turi pateikti savo ieškinyje nurodytų faktinių aplinkybių įrodymų, o atsakovas privalo sugebėti pateikti įrodymų, paneigiančių arba susilpninančių ieškinyje nurodytų faktinių aplinkybių teisinį poveikį.

Įrodinėjimo pareigą turinčiai šaliai tenka su įrodymų trūkumu susijusios neigiamos pasekmės. Taigi, jeigu iki teismo sprendimo arba panašaus nutarimo priėmimo šalis neįrodo nurodytų faktinių aplinkybių, teismas reikalavimus atmeta. Teismas konstatuoja, kad viena iš šalių neįrodė tam tikros faktinės aplinkybės, atsižvelgdamas į tai, kiek šalis paprastai įrodo tą faktinę aplinkybę.

Visiems asmenims, pageidaujantiems kreiptis į teismus, būtina iš anksto įvertinti savo galimybes įrodyti savo teiginius, kad nebūtų švaistomas laikas ir iššos (bylinėjimosi išlaidos) tuo atveju, jei jie negalėtų to padaryti. Tam būtina turėti tam tikrų žinių (nors ir pačių bendriausių ar bazinių) apie nuostatas, reglamentuojančias proceso įrodinėjimo etapą.

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Ispanijos teisėje įrodinėjimo etapas reglamentuojamas Civilinio proceso kodekso (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) (2000 m. sausio 7 d. Įstatymas Nr. 1/2000) II tomo I antraštinės dalies V ir VI skyriuose. Bendrai apie įrodymus kalbama Civilinio proceso kodekso įvado (kuris formaliai laikomas preambule) XI skirsnyje, kuris gali būti aktualus siekiantiems išsiaiškinti Ispanijos teisės aktų leidėjo požiūrį į proceso įrodinėjimo etapą.

Kai kurių rūšių bylose, kaip antai bylose, kuriose dalyvauja nepilnamečiai arba šeimos, taikomos specialiosios nuostatos dėl įrodymų rinkimo, kurios skiriasi nuo bendrųjų nuostatų. Įrodymai gali būti renkami ir Antrosios instancijos teisme (*Juzgado de Segunda Instancia*). Paprastai tai tokie įrodymai, kurie dėl nuo ieškovo nepriklausančių priežasčių negalėjo būti surinkti Pirmosios instancijos teisme (*Juzgado de Primera Instancia*).

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Tradicškai teoriniu lygmeniu skiriamas faktinių aplinkybių įrodinėjimas ir teisės klausimų įrodinėjimas, nors faktiškai teisės turinio įrodinėti nereikia, nes teisėjas jį privalo žinoti. Išimtis yra užsienio teisės turinys, kurį gali tekti įrodinėti. Užsienio teisės turinio įrodinėjimas reglamentuojamas Įstatymu dėl tarptautinio teisinio bendradarbiavimo civilinėse bylose (*Ley de cooperación jurídica internacional en materia civil*), kuriuo remdamasis teisėjas gali reikalauti pateikti informacijos dėl užsienio teisės klausimo, ir tai paprastai daroma per Ispanijos centrinę instituciją. Jeigu užsienio teisės turinys neįrodomas, gali būti taikoma Ispanijos teisė, nors teisėjai šiais įgaliojimais pasinaudoja tik išimtiniais atvejais.

Nereikia įrodinėti faktinių aplinkybių, kurios yra visiems žinomos arba dėl kurių šalys yra susitarusios, išskyrus atvejus, kai bylos dalykas nuo šalių nepriklauso, kitaip tariant, kai byla susijusi su asmenų veiksnumu, tėvyste (motinyste), santuoka ir nepilnamečiais asmenimis.

Tais atvejais, kai įstatyme nustatyta tam tikra prezumpcija, šalis, kurios naudai nustatyta prezumpcija, atleidžiama nuo pareigos įrodinėti preziumuojamą faktinę aplinkybę. Jeigu yra nustatytos tokios prezumpcijos ir įstatymu aiškiai nendraudžiama pateikti jas paneigiančių įrodymų, įrodymai priimami. Tarp įstatyminių prezumpcijų yra prezumpcija, kad vieno iš sutuoktinių arba jų abiejų po santuokos įgytas turtas ir pinigai yra jų bendroji jungtinė nuosavybė, išskyrus atvejus, kai galima įrodyti, kad jie yra vieno iš sutuoktinių asmeninė nuosavybė, sutuoktinių gyvenimo kartu prezumpcija ir prezumpcija, kad dingęs be žinios asmuo buvo gyvas iki jo mirties paskelbimo.

Paprastai nepateikęs atsiliepimo į ieškinį ir neatvykęs į teismo posėdį atsakovas neatleidžiamas nuo pareigos įrodyti faktines aplinkybes, kuriomis grindžiami jo atsikirtimai. Tačiau yra numatyta tam tikrų išimtinių atvejų, kuriais atsakovui nepateikus prieštaravimų teisėjas priima sprendimą ieškovo naudai. Taip yra, pavyzdžiui, bylose dėl smulkių reikalavimų ir bylose dėl išskeldinimo nesumokėjus nuompinigių.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Šalių ieškiniuose ir atsiliepimuose į ieškinį nurodytos faktinės aplinkybės turi būti įrodytos, o teismas privalo atlikti vertinimą pagal bylos aplinkybes, atsižvelgdamas į visus surinktus įrodymus ir jų pobūdį (pavyzdžiui, kai skiriasi oficialiame dokumente ir vienos iš šalių pareiškime nurodytos sumos). Įrodymų vertinimas ir prielaidos, dėl kurių teisėjas padarė tam tikrą išvadą, turi būti išdėstyti sprendime. Šalia tiesioginių įrodymų yra ir netiesioginiai įrodymai – tai reiškia, kad, kai faktinė aplinkybė pripažįstama arba visiškai įrodoma, teismas gali daryti prielaidą, kad kita faktinė aplinkybė yra teisinga, jeigu tokios dvi faktinės aplinkybės yra aiškiai ir tiesiogiai susijusios. Sprendime teismas privalo pateikti argumentus, kuriais remdamasis jis susiejo įrodytą faktinę aplinkybę su preziumuojama faktine aplinkybe.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Atsižvelgdamos į civiliniame procese taikomą principą, pagal kurį teismas privalo spręsti tik jam pateiktus klausimus (*principio dispositivo*), šalys privalo pateikti teismui įrodymus, kuriais jos ketina remtis byloje. Tačiau teismas gali savo iniciatyva nuspręsti, kad tam tikri įrodymai gali būti renkami tik įstatymų numatytais atvejais. Taigi, jeigu per parengiamąjį teismo posėdį įprastoje civilinėje byloje teisėjas mano, kad šalių pateiktų įrodymų nepakanka ginčijamoms faktinėms aplinkybėms nustatyti, jis gali šalis pranešti, kuriai faktinei aplinkybei gali nepakakti įrodymų, ir nurodyti, kokius įrodymus jos gali pateikti. Bylose dėl asmenų veiksnumo, tėvystės (motinystės), santuokos ir nepilnamečių teisėjas gali, nepaisydamas to, kokių įrodymų prašo šalys arba prokuratūra, priimti bet kuriuos įrodymus, jeigu, jo manymu, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos pobūdį, jie būtini norint išspręsti bylą.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Kai byla nagrinėjama žodinio proceso tvarka (ieškinio suma neviršija 6 000 EUR), per posėdį pateikus ir priėmus įrodymus teisėjas vykdo įrodymų tyrimą per patį bylos nagrinėjimą.

Kai byla nagrinėjama įprasto proceso tvarka (ieškinio suma viršija 6 000 EUR), priėmus įrodymus per parengiamąjį posėdį (kuriame išsprendžiami ir procesiniai klausimai), paskiriama bylos nagrinėjimo data ir iki jos atidedamas įrodymų tyrimas. Šalys kviečiamos pateikti paaiškinimus, liudytojams, kurių pačios šalys negalėjo atsivesti į teismą, įteikiami teismo šaukimai, ekspertai kviečiami, kai šalys pageidauja gauti išdėstytų nuomonių patikslinimą arba paaiškinimą, taip pat kreipiamasi į įstaigas, kuriose saugomi dokumentai, kurių šalys negalėjo pridėti prie ieškinio ir atsiliepimo į ieškinį, jeigu šalys nurodo archyvus, kuriuose saugomi tie dokumentai. Visi įrodymai, kurių nereikia tirti nagrinėjant bylą (kaip antai kai vyksta į tam tikras vietas), paimami prieš

bylos nagrinėjimą. Jeigu vieninteliai per parengiamąjį posėdį priimti įrodymai yra dokumentai ir jie nėra užginčijami arba jei pateikiama eksperto išvada ir nė viena šalis nepaprašo į parengiamąjį posėdį pakviesti ekspertą, po parengiamojo posėdžio teismas priima sprendimą, bet bylos nagrinėjimo data nepaskiriama.

Pagal bendrąją taisyklę įrodymus priima tas pats teisėjas arba teismas, kuris nagrinėja bylą, net jeigu liudytojas gyvena ne toje vietovėje ir teismo šaukime nurodytą dieną privalo keliauti į teismo vietą (tačiau jis turi teisę pareikalauti, kad šalis, pasiūliusi jį apklausti liudytoju, sumokėtų atitinkamą teismo kanclerio nustatytą dydžio kompensaciją, kurios suma tokia šalis vėliau gali išieškoti iš kitos šalies, jeigu jai priteisiama sumokėti bylinėjimosi išlaidas). Tik išimtiniais atvejais, kaip antai tada, kai atstumas yra labai didelis, galima prašyti teisinės pagalbos, kad liudytojas būtų apklaustas savo gyvenamosios vietos teisme. Tokiu atveju kitam teismui siunčiamas prašymas suteikti teisinę pagalbą (nacionaliniu lygmeniu) arba pasinaudojama tarptautinio teisinio bendradarbiavimo mechanizmu, nelygu, kur reikia apklausti liudytoją. Pastaruoju atveju šalis turi raštu pateikti rūpimus klausimus. Vis dažniau rengiamos vaizdo konferencijos; tokiais atvejais iš anksto formuluoti klausimų nebūtina. Pakanka paprašyti vietos teismo, kad jis surengtų toje vietoje vaizdo konferenciją.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Neginčytinų faktinių aplinkybių įrodymai ir įrodymai, nesusiję su bylos dalyku, nepriimami, taip pat nepriimami įrodymai, kurie, remiantis pagrįstomis ir aiškiais taisyklėmis bei kriterijais, nepadėtų išsiaiškinti ginčijamų faktinių aplinkybių. Teismas jokiais atvejais nepriima įrodymų, jeigu jie surinkti neteisėtu būdu, pažeidžia pagrindines teises arba jeigu teismo prašoma padėti gauti dokumentus, kuriuos gali gauti pačios šalys.

Apskritai įrodymus galima pateikti per žodinį bylos nagrinėjimą arba per parengiamąjį posėdį. Per vėlai pateikti įrodymai nepriimami.

Bylose dėl asmens veiksnio, šeimos ir nepilnamečių klausimų naujas faktines aplinkybes galima nurodyti po to, kai pateikiamas ieškinys ir atsiliepimas į ieškinį – visų pirma Antrosios instancijos teisme, skundžiant priimtą sprendimą arba teikiant atsiliepimą į apeliacinį skundą. Tokiais atvejais galima pateikti naujų įrodymų, jeigu nėra prasidėjęs sprendimo priėmimo laikotarpis. Kai kitose bylose pasibaigus argumentų pateikimo laikotarpiui paaiškėja nauja svarbi faktinė aplinkybė, šalys gali raštu apie tai pranešti teismui ir paprašyti iširti įrodymus, jeigu kita šalis tokios faktinės aplinkybės nepripažįsta.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Byloje gali būti naudojamos šios įrodinėjimo priemonės: šalių apklausa; oficialūs dokumentai; privatūs dokumentai; ekspertų išvados; teismo atliekama apžiūra; liudytojų apklausa; visos žodžių, garsų ir vaizdų atkūrimo priemonės, taip pat prietaisai, naudojami žodžiams, duomenims, skaičiams ir matematinėms operacijoms išsaugoti, ieškoti ir atkurti apskaitos arba kitais su byla susijusiais tikslais.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

LIUDYTOJŲ PARODYMAI. Ieškinyje ir atsiliepime į ieškinį nebūtina nurodyti liudytojų, nes tais atvejais, kai byla nagrinėjama žodinio proceso tvarka, kiekviena šalis privalo atvykti paskirtą posėdžio dieną su asmenimis, kurie ketina duoti parodymus byloje. Šalys turi paprašyti teismo pakviesti liudytojus, kurių jos negalėjo atsivesti pačios, – teismas jiems nurodo atvykti per tris dienas nuo teismo šaukimo gavimo. Per įprastą bylos nagrinėjimą liudytojai nustatomi per parengiamąjį posėdį, kai šalia procesinių klausimų nustatomos ginčijamos bylos faktinės aplinkybės ir pateikiami bei priimami su jomis susiję įrodymai.

Liudytojai visada parodymus duoda žodžiu teismo posėdžio dieną (kaip ir ekspertų paaiškinimai, kurių prireikia). Tačiau ši liudytojų apklausa taisyklė netaikoma vienu atveju – kai reikia, kad juridiniai asmenys arba viešieji subjektai pateiktų informacijos apie bylai svarbias faktines aplinkybes, tačiau atskirai fizinių asmenų apklausti nebūtina. Tokiu atveju, užuot vykdžius žodinę apklausą, subjektui pateikiamas klausimų, kuriuos šalys nori užduoti ir kurie, teisėjo manymu, yra tinkami, sąrašas. Atsakymai pateikiami raštu.

EKSPERTO IŠVADA. Ekspertų išvados visada teikiamos raštu. Šalys, pateikusios ekspertų išvadas ir susipažinusios su kitos šalies pateiktomis ekspertų išvadomis, turi nuspręsti, ar ekspertui būtina atvykti į posėdį pateikti reikiamus patikslinimus arba paaiškinimus.

Jeigu šalys pageidauja remtis eksperto išvada, išvada, kuria grindžiami jų reikalavimai (atsikirtimai), turi būti pateikta su ieškiniu arba atsiliepimu į ieškinį, išskyrus atvejus, kai tai neįmanoma, – tokiais atvejais jos privalo nurodyti išvadas, kuriomis ketina remtis. Be to, jos privalo pateikti išvadas iš karto, kai jas gauna, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau nei likus penkioms dienoms iki parengiamojo posėdžio pradžios, kai byla nagrinėjama įprasto proceso tvarka, arba likus penkioms dienoms iki posėdžio, kai byla nagrinėjama žodinio proceso tvarka. Nepaisydamos to, teikdamos ieškinį arba atsiliepimą į ieškinį, šalys gali paprašyti paskirti teismo ekspertą – tokiu atveju išvada pateikiama vėliau (paprastai tarp parengiamojo posėdžio ir nagrinėjimo teisme, tačiau paliekant pakankamai laiko šalims susipažinti su išvada prieš teismo posėdį).

Tarpinis vaidmuo tarp liudytojų ir ekspertų tenka liudytojams ekspertams – liudytojams, galintiems pateikti informacijos su byla susijusiais techniniais klausimais. Paprastai liudytojai ekspertai rengia išvadas, kurios teikiamos kartu su ieškiniu arba atsiliepimu į ieškinį kaip rašytiniai įrodymai, o ne kaip eksperto išvados.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Taip. Oficialūs dokumentai laikomi visišku faktinės aplinkybės, veiksmo arba situacijos, kuri juose aprašyta, taip pat datos, kai dokumentai buvo parengti, ir notarų bei asmenų, dalyvavusių juos rengiant, tapatybės įrodymu. Jeigu ginčijamas oficialaus dokumento autentiškumas, jis patikrinamas ir palyginamas su originalu, kad ir kur šis būtų. Nepaisant to, toliau nurodyti dokumentai laikomi visišku teisiniu įrodymu ir nereikalaujama jų patvirtinti arba palyginti, išskyrus atvejus, kai įmanoma pateikti priešingų įrodymų arba atlikti rašysenos palyginimą: seni notarine tvarka nepatvirtinti oficialūs dokumentai ir visi oficialūs dokumentai, kurių originalai dingę arba dėl kurių nėra jokių įrašų, pagal kuriuos būtų galima atlikti patikrinimą arba palyginimą.

Privatūs dokumentai byloje taip pat laikomi visišku įrodymu, jeigu šalis, kuriai jie yra nepalankūs, jų neginčija. Jeigu ginčijamas privatus dokumentas, jį pateikusi šalis gali paprašyti atlikti rašysenos palyginimą arba panaudoti kitą įrodinėjimo priemonę, kad būtų patvirtintas jo autentiškumas. Jeigu privataus dokumento autentiškumo įrodyti neįmanoma, jis įvertinamas pagal konstruktyvios kritikos taisyklės, kurių laikomasi ir vertinant likusius surinktus įrodymus. Jeigu užginčijus dokumentą paaiškėja, kad jis autentiškas, iš jį užginčijusios šalies gali būti išieškotos ne tik susijusios bylinėjimosi išlaidos, bet ir bauda.

Galiausiai, jeigu likusieji įrodymai nepatvirtina priešingų aplinkybių, priimtą sprendimą laikoma, kad visos faktinės aplinkybės, kurias šalis yra pripažinusi savo pareiškimuose, yra teisingos, jei ta šalis asmeniškai dalyvavo joms klostantis ir jei jų nustatymas tai šaliai visai nenaudingas.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Iš esmės nėra taisyklių, pagal kurias nustatoma, kuriais įrodymais reikia remtis įrodinėjant tam tikras faktines aplinkybes, tačiau logiška, kad, pavyzdžiui, kai pareiškiamas iš šalių verslo santykių kylantis reikalavimas dėl pinigų sumos, skolos grąžinimo faktas paprastai nustatomas remiantis rašytiniais įrodymais. Eksperto išvados reikia tais atvejais, kai norint įvertinti arba geriau suprasti su byla susijusius faktus arba aplinkybes būtinos mokslinės, meninės, techninės arba praktinės žinios.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Pakviesti liudytojai privalo dalyvauti atliekant nurodytus procesinius veiksmus arba atvykti į teismo posėdį. Jeigu jie to nepadaro, jiems skiriama 180–600 EUR bauda ir nustatomas penkių dienų terminas, per kurį jie gali būti apklausti. Jeigu liudytojas antrą kartą kviečiamas neatvyksta, jam taikoma sankcija nebėra vien bauda: tokiu atveju laikoma, kad liudytojas parodė nepagarbą teismui, o apie tai liudytojai įspėjami pačioje pradžioje.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Bendrasis principas, pagal kurį liudytojai privalo duoti parodymus, netaikomas liudytojams, kurie dėl savo statuso arba profesijos turi pareigą saugoti faktinių aplinkybių, dėl kurių yra apklausiami, slaptumą, – tokiu atveju jie tai privalo nurodyti ir pagrįsti, o teismas, atsižvelgdamas į atsisakymo duoti parodymus

pagrindus, nusprendžia, ar apklausti tokius liudytojus, ir gali juos atleisti nuo pareigos pateikti atsakymus. Jeigu liudytojas atleidžiamas nuo pareigos pateikti atsakymus, tai turi būti nurodyta protokole.

Jeigu liudytojas teigia, kad faktinės aplinkybės, dėl kurių jis apklausiamas, susijusios su klausimu, kuris teisiškai pripažintas konfidencialiu arba įslaptintas, teismas tais atvejais, kai mano, kad tai būtina teisingumui vykdyti, savo iniciatyva paprašo kompetentingos institucijos pateikti oficialų tai patvirtinantį dokumentą. Teismas, įsitikinęs, kad teiginys dėl konfidencialumo yra teisingas, nurodo prijungti tokį dokumentą prie bylos medžiagos kartu su klausimais, kurie yra oficialiai pripažinti slaptais.

Be to, prieš apklausdamas liudytojus teismas jiems užduoda klausimus dėl jų asmeninių aplinkybių (šeimos ryšių arba draugiškų ar priešiškių santykių su šalimis, asmeninio suinteresuotumo bylos baigtimi ir pan.), o šalys, atsižvelgdamos į atsakymus, gali pateikti teismui pastabų dėl jų nešališkumo.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Teismo kviečiami liudytojai privalo atvykti ir duoti priesaiką arba pasižadėti sakyti tiesą ir yra įspėjami dėl atsakomybės už melagingų parodymų davimą civilinėje byloje. Liudytojai privalo duoti parodymus Civilinio proceso kodekso 366 straipsnyje nustatyta tvarka. Jeigu liudytojas atsisako duoti parodymus, jis gali būti laikomas parodęs nepagarbą teismui ir už tai skiriama bauda arba, atsižvelgiant į atsakymo svarbą, toks atsisakymas gali būti pripažintas nusikalstama veika.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Liudytoju gali būti bet kas, išskyrus asmenis, turinčius nuolatinių suvokimo ar jutimo (regos, klausos ir pan.) sutrikimų, kiek tai susiję su faktinėmis aplinkybėmis, apie kurias jie galėjo sužinoti tik naudodamiesi tokiais pojūčiais.

Jaunesni nei keturiolikos metų nepilnamečiai asmenys gali būti liudytojais, jeigu, teismo nuomone, jie yra pakankamai subrendę, kad suvoktų ir sakytų tiesą. Pagal Ispanijos teisę tradicinė liudytojo sąvoka apima fizinius asmenis, tačiau tai neužkerta kelio juridinių asmenų teisiniams atstovams dalyvauti byloje kaip liudytojams ir pateikti informacijos apie faktines aplinkybes, kurios jiems žinomos dėl jų užimamų pareigų. Kaip jau minėta, juridiniams asmenims ir viešiesiems subjektams aiškiai numatyta galimybė pateikti teismui informaciją raštu (Civilinio proceso kodekso 381 straipsnis).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Klausimus, kuriuos leidžia užduoti teismas, tiesiogiai užduoda šalių advokatai, pradėdant nuo šalies, kuri paprašė pašaukti atitinkamą liudytoją. Kai liudytojas atsako į jį pašaukti paprašiusios šalies advokato užduotus klausimus, visų kitų šalių advokatai liudytojui gali užduoti naujų klausimų, kurie, jų manymu, padėtų išsiaiškinti faktines aplinkybes. Teisėjas taip pat gali apklausti liudytoją, siekdamas gauti paaiškinimų ir papildomos informacijos.

Teismas savo iniciatyva arba bet kurios iš šalių prašymu gali surengti liudytojo, kurio parodymai iš esmės prieštarauja anksčiau pareikštiems kito liudytojo arba bet kurios šalies parodymams, akistatą su tokiu liudytoju arba šalimi.

Pateikus atitinkamą prašymą ir teismui sutikus liudytoją galima apklausti vaizdo konferencijos būdu. Taip daroma, kai apklausa vaizdo konferencijos būdu yra tinkamiausias ir proporcingiausias būdas įrodymams surinkti atsižvelgiant į susiklosčiusias aplinkybes (paprastai – dėl didelio atstumo tarp liudytojo gyvenamosios vietos ir teismo buveinės), visais atvejais užtikrinant rungimosi principo taikymą ir šalių teisę į gynybą.

3 Įrodymų vertinimas

Taip teismas bendrai įvertina surinktų įrodymų pagrįstumą, laikydamasis konstruktyvios kritikos taisyklių. Tačiau, kaip jau nurodyta, tam tikrų rūšių įrodymų vertinimas reglamentuojamas įstatymais, pvz., taip yra kalbant apie oficialius ir privačius dokumentus, taip pat tam tikrais atvejais – apie šalių apklausą.

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Neteisėtai surinktų įrodymų priimti negalima. Be to, negalioja įrodymai, surinkti tiesiogiai arba netiesiogiai pažeidžiant pagrindines teises arba laisves. Todėl priimdamas sprendimą teismas į tokius įrodymus neatsižvelgia.

Jeigu viena iš šalių mano, kad kurie nors priimti įrodymai buvo surinkti arba atskleisti pažeidžiant pagrindines teises, ji privalo tai nedelsdama nurodyti ir prirėkus pranešti apie tai kitoms šalims. Tuomet teismas sprendžia dėl tokių įrodymų teisėtumo.

Jeigu teisėjas pats mano, kad įrodymai buvo surinkti pažeidžiant pagrindines teises, jis atmeta tokius įrodymus *ex officio*.

Šis klausimas, kurį teismas gali iškelti ir savo iniciatyva, sprendžiamas per teisminį bylos nagrinėjimą arba, jeigu byla nagrinėjama žodinio proceso tvarka, – posėdžio pradžioje prieš pradėdant įrodymų tyrimą.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jeigu šalis kviečia kitą šalį duoti parodymus, jos parodymų vertinimas priklauso nuo pateiktų atsakymų turinio. Taigi, jeigu likusieji įrodymai nepatvirtina priešingų aplinkybių, priimant sprendimą laikoma, kad visos faktinės aplinkybės, kurias šalis yra pripažinusi, yra teisingos, jeigu tokia šalis asmeniškai dalyvavo joms klostantis ir jeigu jų pripažinimas tokiai šaliai visiškai nenaudingas. Visais kitais atvejais teismas parodymus vertina pagal konstruktyvios kritikos taisykles.

Teismas taip pat gali pripažinti su šalimis susijusias asmenines aplinkybes, jeigu šalis neatvyksta duoti parodymų arba atvykusi atsisako duoti parodymus, arba pateikia atsakymus išsisukinėdama, kai tokios faktinės aplinkybės susijusios su situacija, kurioje apklausiamas šalis asmeniškai dalyvavo ir jų pripažinimas jai būtų visiškai arba iš dalies nenaudingas. Be to, neatvykusiai šaliai skiriama 180–600 EUR bauda.

Paskutinis naujinimas: 30/10/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.